

کتابخانه‌های اسلام

- نظم قسمی -

سلیمان نظیف بک طرفین تدوین و تخریصه ایدلشدور.

طابعی

قناعت کتبخانه‌سی صاحبی

الیا-س

تیشیل قطعی

یگدی طابعی

بازغانی حجازه نیشندره رشید افندی حاکمینه

استانبول

۱۹۲۴ — ۱۳۴۲

مقدمه

ضیا پاشانك ذات وزمانی حقنده بر نثك عصر دن بری معلومات و وثائق جمع ایتكدهیم . ملتك حقوق سیاسه سنی ادعایه زده ادبیاتی ایلك دفعه الت ایدن وقایعك باشنه ، اك اول ، ضیا پاشا كچمشدی . بو اعتبار ایله شاعرك ذات وزمانی ، كرك سیاسی ، كرك فكري ، تاریخمزك يك اهمیتی بر مرحله سیدر . آله ایتدیکم وثائق اتمام ایله تدوین و نشر ایده بیلیرسه م ، ضیا پاشانك ترجمه حالی شكنده و اودورك تاریخی منابعنده تدقیقه امکان احضار ایده جك صورتده ، بر اثر وجوده كئش اولور . شیمدیلك کلیات اشعارینی طبع ایتدیرمكه باشلادم . آله کی نسخه اصلیه شاعرك خط دستیه اولان مجموعه اشعاریدر . بو نسخه ایله ینه كندی آل یازیسی اولان دیگر بعضی منظومه لرینی حفیدلری مختار و دوقور فخرالدین بك افندیلر لطفاً ویردیلر .

استبدادك سانسوری هر كس دن زیاده و بالخاصه ضیا پاشانك آثارینه واسمه مسلط ایدی . طرز قدیمك اك بویوك شاعر لر دن بری اولدینی حالده ، آثار منظومه سنك تمامیه جمع و طبع ایدیله مه مش اولماسنه

هر حق محفوطدر

سبب بو تسلط کیندارانه اولمشدی . وفاتی متعاقب دامادی حمدی بک (حمدی پاشا مرحوم) طرفندن نشر ایدلمش اولان مجموعه اشعارینه شهر آثاری اولان ترکیب بندی بيله داخل دکدر . بو کونه فادار انتشار ایتمهش اولان برقاچ منظومه سنی ده بو کلیاته ادخال ایتدم . مثلاً ، قریم محاربه سنده انشاد ایتش اولدینی برقصیده تاریخی خط دستيله محرر مجموعه سندن نقل وسوریه والیسی ایکن شیخ محی الدین عربینک شامده کی تر به سنی تعمیر وسیله سینله تنظیم ایتش اولدینی تاریخی ، محکوک بولوندینی قاپیسنگ اوزرندن ، بالذات استنساخ ایله کلیاته درج ایتدم . کلیاته علاوه ایتدیکم نشاند بونلره انحصار ایتمز .

ضیا پاشایی ادراک ایتش اولانلر آراسنده ایوم برحیات ذوات بولونمقله برابر ، ترجمه حالی پک ناقص ومهم ومغلق فالمشدر . خزینئه اوراقلق قیودات رسمیه سیله ، فرانسزجه وتورکجه متعدد آتاردن باشقه ، کندی ال یازیسیله اولان نامطبوع بعض آتاردن ترجمه حاله دائر موثوق و - دیکر لرینه نسبتله - مکمل معلومات جمع ایدلمش اولدیغندن بونی ده شیمدیلک خلاصه شو کلیاته ذیل ایتک نیتدیم .

سلیماه نظیف

نشان طاشی ، ۲۴ شباط ۱۹۲۴

اخطار — حذالرینه (*) اشارتی قونولمش اولان اشعار و ابیات ایچون کلیاته تذیل ایدیان صحیفه لره مراجعت .

(مؤلفک املاسی عیناً ایفا ایدمشدر)

نعت شریف

بلای ماسوايه هبتلايم يارسول الله
زبون نجه نفس وهو ايم يارسول الله

کرم قيل بن ائمه الامان ای رحمت عالم
سراپا محض عصيان و خطايم يارسول الله

سن اورنک شفاعت شاهيسين سلطان رحمتسين
قيوکده بنده برکتر کدايم يارسول الله

شفاعت قيل مدد يوخسه اورتبه چوق کناهم کيم
نه رتبه يانس اول رتبه سزاييم يارسول الله

زبون درد عصيانه طيب مهربان سنسين
عليلم بنده محتاج دو ايم يارسول الله

نه غم مجرم ايسه مده با که بسدر بوسعدت کيم
قيوکده برکينه خا کاييم يارسول الله

بی رد ائمه اولادک باشچون باب لطفکدن
ضيايم بنده آل عبايم يارسول الله

وجودك نسخه كل هويت يارسول الله
حقيقت ذات پا ككدن عبارت يارسول الله

كالاتك كالات الهيدر كه اوهامه
كلور فكر ايلدجه عجز و حيرت يارسول الله

ظهورك بعثتك حالك يتركن صدقك برهان
سني انكار ايدن مجنوندر البت يارسول الله

سعادات دوكون اعطاف ذاتكدن عبارتدر
سعادت ذاتك اولمقدر امت يارسول الله

جهاني طوتدي نور معرفت شمس كالكدن
وجودك عالمينه اولدي رحمت يارسول الله

دو عالمده ضياي مجرمك اميدي سندنذر
شفاعت يارسول الله شفاعت يارسول الله *

*
**

اولان مخاطب مضمون يا اولي الابصار
اولور تفكر الای حقدہ لیل ونهار

جهان بر آينه بي بقای حکمتدر
که درد خيره الور چشم حيرت نظار

يا بر مجله ارتنکدر که کيم باقسه
بولور تصويرينه قابل آنده بردلدار

نظر اولنسه ولي ديدة حقيقتله
علاقه دل وجان اولمغه سزا نهمسي وار

در و کهر ديو دنيايه ويرديكي فلکک
ياخشت مقبره در عاقبت ياسنک مزار

يا بر شهک کوزي يا بر نکار سينه سيدر *
ينان چراغ ايله آينه پاره ديوار

باقوب باقوبده تحسره قالدی چشم سلف
قياس ايمه فلکده نجوم پرانوار

بوقفس ناطقه ایله شهود رؤیادر

ثبوت نشئه اخرایه حجت اقرار

دلنده مایه عرفان اولان حقیقتین

اولور هر آینه همتله واقف اسرار

ولی علاقه اغیار وار ایکن دلده

اولورمی شاهد مقصود هیچ زیب کنار

که ارتباط و داد عیال ایله موسی

حریم طور تجلایی صاندی آشنزار

اولوب تعلق سوزن مسیحه مانع فیض

سهرچارم آکا اولدی جلوه گاه قرار

باقلسه چشم بصیرتله نقش هستی به

ویرر بری برینه ارتباط استقرار

ندر بوسطح زمین و ندر بو بحر محیط

ندر بو چرخ برین و ندر بو استمرار

ندر بو فیض عناصر ندر بو ماهیات

ندر بو جسم مرکب ندر بو شکل نزار

ندر مباحثه دعوی حدوث و قدم

ندر بوردد و قبول و جواب و استفسار

ندر بونقی و بو اثبات و بو وجود و عدم

ندر بو صیغه انکار و جمله اقرار

ندر بو شم و نظر لمس و سمع و ذوق دماغ

خیال و فهم و کلام و تنفس تکرار

ندر تصور تمیز حسن و قبح امور

ندر تقابل اضداد جمله کردار

طبیعت کرم و بخل و ثقلت و خفت

سجیه غضب و حلم و رحمت و ازار

ندر معامله ازدواج شوهر و وزن

ندر طبایع اولادده خلاف شعار

ندر مبانیت آفرینش اشکال

ندر تناسب اندام و حسن نقش و نکار

بو اعتدال مزاج و بو اتصال قرون

بو نور و ظلمت و بو اختلاف لیل و نهار

بو اقتران کواکب بو حکم نحس و سعید

بو التماع فروغ ثوابت و سیار

بو اختلاف مذاهب بو ارتکاب مشاق

بو جستجوی حقیقت بو گفتگوی نکار

تصورات معانی تبدلات شئون
معاملات قضایا تنوع اسرار

توسلات صفات و تداول اسما
تعینات مظاهر تجدد آثار

بواقعات بتون اقتضای عشق ایله در
کاودر خلاصه مضمون احمد مختار *

حیب ذات خدا مظهر همه اسما
شفیع روز جزا عبد خالق کردار

نبی پاک شیم نجبه نبی آدم
شه سریر دو عالم کزیده اخیار

حریم بزم اوادنی شه لعمرک جاه
قدیم مجلس اسرار حضرت ستار

محمد احمد و محمود و مصطفی که اودر
نهانخانه کونینه موجب اظهار

اوروح اعظم کونین کیم جهت بوله من
وجود فیض شمولیسنه یمین ویسار

اول آفتاب نبوتکه فیض ذر رسیدر
ویرن و ذیله دورانه صیقل انوار *

اگر نم آلسه ایدی ابرالتفاندن
اولوردی چشمه حیوانه خنده زن لب مار

افاضه بخش حیات اولسیدی نامیه یه
قورردی عرق موالید امهات چهار

درنده ایلسه کر ناله جورکلدن اولور
انای کلبشکر لقمه کلوی هزار

قونلسه کفه میزان طبعنه اوله من
ایبی طسوجه مقابل جهان حلم و وقار *

مزاد اولنسه اکر شمه کردراهندن
کنوزغیب اولور فرش کوچه و بازار

نسیم لطفی وزان اولسه روزرستاخیز
ویرر زبانه دوزخ نشانه کلزار

عید کمتر فرمانیدر زمین وسما
کینه چا کر احسانیدر صفار و کبار

فنون علم شفاعت یاننده برنکته
علوم عفو معاصی لبنده برکفتار

فلکده گاه نظر بند چشم حیرت اولان
دکل خسوف و کسوف و سواد لیله تاز

فروع حسنی یاد ایلدیکجه دسته قدر
چکر محاسن روی سپهره پرده عار

وجوب ذاتی ایکن مست باده وحدت
دخی پیاله امکان دکلدی نشئه کوار

مکونات عبارتسه نوله ذاتندن
خصائصیدر آنک جوهر عناصرچار

که باد فیض عمومیبسی نار هجرانی
صولجه کرمی خاک در کهنده غبار

هدایت ره شرعی ایچون علائمدر
دکل عبث بو کورینان منائرهموار

جمال پاکنی اصحاب کهنف کورمک ایچون
الی الابد اوله من خواب عشقندن بیدار

ایکی محله ویرانه دن عبارتدر
جهان حکمنه کونین کن فکان حصار

زهی شهنشه یکتا سوار عرصه قدس
که ویرسه طبع براقه تخیل رفتار

دخی کوزین یوموب آچنجه جبرئیل ایلر
بیک ارض سمسهمینی طی ایدوب یزنده قرار *

بها یتشیدیره من عقل خواجه امکان
نه کیم محک قبولیله بوله حسن عیار

قدر کلنک قضا ایله رخنه دار ایده من
او بیت خاطری کیم هممتی ایده اعمار

مثال شمع ینار چشم حسرت جبریل
او بزم پاکده کیم نامی اولنه تذکار

شمیم روضه کلبویینه تصادف ایچون
کزر نسیم سحر شوق ایله دیار دیار

نظر اولنسه تنالی نوع وجنسه اکر
دکل طبیعت اشیاده دور واستکرار

اوشاهک ایایوب الای قدرینی توقیر *
چکر پشنگ قدر هر برین قطار قطار

کتاب علمنه بر مختصر مقدمه در
مطولات متون لدن پراسرار

اوشه سوار سبکران دشت لاهوتک
یاننده روح الامین اولدی نیک غاشیه دار

دکل زمان ایله فیض کمال ذاتیدر
ازل ابد ایدمز آینده حکمنی امرار

که ایتدی معنی ماضی و حال و استقبال
شهود ذاتی ایچون کسب قدرت کفتار

کمال مدحی اکر اولسه عقل فعالک
نشیب خاطرینه محمل افکن اخطار

دهنکشای شروع اولدین بیلوب عجزین
اولور ندامت ایله لبکزین استغفار *

قدوم ذاتی ایچون موکب الهیده
مقدم عالمه کلشدی انبیای کبار

که شوق مقدمی ایله بهشتدن آدم
جهانه ایلدی حبه بهانه سیله فرار

جمال پا کنه عاشق ایدی نجی الله
که چشم حسرتی اولدی جهانه طوقانبار

حریق عشقی ایدی ذات پاک ابراهیم
که اولدی آتش نمرود جسمنه کلزار

یولنده جان ایله قربانی اولدی اسمعیل
کمال مرحمتی اولدی لیک مانع کار

فراق یوسفی یعقوب بر بهانه ایدوب
حقیقه اوشهک عشقی ایله اولدی نزار

شبه ایلدی وارسه جمالنه یوسف
که اولدی قیمت جزویله شهره بازار

دوای عاطفتی ایردی اخرایویه
فراش هجرده یاتمشدی بونجه ییل بیمار

فروغ حسنی بی پرده کورمک استیجک
جواب یأسله موسایه اولدی سیناتار

جمالنه زکریا او کونه عاشق ایدی
که آه ایتدی شق ایتدی جسمنی منشار

فراق حسنه طاقت کتورمیوب یحیی
یولنده باش ویروب اولدی کزیده ابرار

مسیح بیلمشیدی اسم اعظم ذاتن
آنک ایچون نفسی ایلر ایدی مرده یه کار

مناره لردی بهین مسجد شریعتنه
چهار یار کزین مسلم الاطوار

یولنده ایلدی لر کارگاه هستیدن
ایکی حفید جلیلی شهادت ایله کذار

رسول منتخباً شاه هاشمی لقباً
ایا خلاصه اسرار حضرت غفار

فدای خاک رهک اوله ایکی عالمده
ضیای عاصی و مجرم کبی هزار هزار

یوزمی وار که سورم خاکپای دولتکه
دیلمی وار که ایدم حال زارمی اشعار

نیم او عاصی و ائیم که عالمه کلهلی
برر کنه کبیر اولدی با که هر کردار

ندامت ایتک ایچون ایتدیکم معاصیدن
دقیقه ویرمدی ارام نفس ناهموار

بکا اولیدی اکر لفظ سیئات علم
تمام اسم مسماده ایلر ایدی قرار

طویارسه دوزخ اکر بویله مجرم اولدیغمی
قبولدن بی هر آینه اولور بیزار

نه غم بودکلوده مجرم ایسه م که ایلدی حق
زبانمی شرف نعتک ایله کوهربار

بحق حضرت صدیق وذات ذی النورین
بحق سطوت فاروق وهیت کرار

بنور عزت زهرا شهادت سبطین
بنام پاک شفیع و بلفظه غفار

دخیل درگه لطف و مرو تک اولدم
امان امان ایسرور ستوده شعار

جریده علم اچه روز محشرده
قیل اسمی دهن مرحمت ایله تذکار

یوله بو محکمه روز کارده تا کیم
سنای شرع مؤسس ثبوت واستقرار

زیارت ایله لر روضه مقدسه کی
صنوف پاک درود وسلام لیل ونهار

سپاه هم وغم اطرافم الدی
 بو عالم باشمه شیمدی دارالدی
 کسیلدی چاره تدبیرم بوکالدی
 امیدم یالکز بر سنده قالدی

زبون وعاجزم رحم ایت الهی
 مدد ای پادشهار پادشاهی

بنی آلام دهر ایتدی معذب
 پریشان حالمه رحم ایله یارب
 وزیر وشاهه ایتیم عرض مطلب
 تصرف سنده قدرت سنده در هب

زبون وعاجزم رحم ایت الهی
 مدد ای پادشهار پادشاهی

اولنجه بختتمک نحسی هویدا
 احبا صاندیغم هب اولدی اعدا
 هجوم ایتدی بکا قصد ایله دنیا
 فضای غمده قالدیم شمدی تنها

زبون وعاجزم رحم ایت الهی
 مدد ای پادشهار پادشاهی

مناجات

نه رتبه برقولک اولسه کناهی
 ترحمدر سزای شان شاهی
 بنم عصیانمه یوقدر تناهی
 امید عفو ایدر بو عبدساهی
 زبون وعاجزم رحم ایت الهی
 مدد ای پادشهار پادشاهی

اسیر نفس ومغلوب هوایم
 گرفتار جحیم ماسوایم
 خلاصه بیک بلایه مبتلایم
 قپو کدن لطف او مار کمتر کدایم

زبون وعاجزم رحم ایت الهی
 مدد ای پادشهار پادشاهی

طیاندم کرچه چوق جور جهانه
 بو غم اما که پک کار ایتدی جانه
 بیلورسین حالی حاجت نه بیان
 بنم یوقدر مجالم امتحانه

زبون وعاجزم رحم ایت الهی
 مدد ای پادشهار پادشاهی

عدو غالب بنم کارم تنزل
 بو حالت خیره ایتمی تحول
 زیاده قالمادی صبر و تحمل
 دل و جاندن سکا ایتدم توکل

زبون وعاجزم رحم ایت الهی
 مدد ای پادشاهر پادشاهی

۶ رمضان ۱۲۸۲

*
 *

صریه

کوکلر داغدار اولسون که هنکام محرمدر
 محرم اهل عشقه موسم اندوه و ماتمدر
 خیال ایت کیم بو کون غرقاب خون غدر اولان کردن
 ضیای چشم امت بو سگاه فیخر عالمدر

برهنه پاوسر آل نبی سر کشته اولمشدی
 آنکچون شمدی اعوان امیه شادوخرمدر

بودر بروقه ماتمفزا کیم اولمیان دلسوز *
 مکر ابن زیاد ویا یزید وابن ملجمدر

کینه بنده آل عبایز قوم سفیانه
 دمامد لعنت ایتمک فرضدر هم فرض اقدمدر

وجودم ریزه ریزه ایتسه لر تیغ فلا کتله
 ینه هر ریزه سنده حب اهل بیت مدغمدر
 ضیا سر تولا وتبرایی بیلن عارف
 کهی بلبل کهی مانندی پروانه ابکمدر *

امر تولایه در ایماز
حکم تبرایه فدا جانز
عرشه چقار ناله وافغانز
آغلمه در شمده بزم شانز
ایضا

آل نبی شانلرینی یاد ایدوب
حال پریشانلرینی یاد ایدوب
العظمه افغانلرینی یاد ایدوب
خاکه دوشن قانلرینی یاد ایدوب
ایضا

تاله مز اول شاه ایچوندر بوکون
درد والم بزده بتوندر بوکون
فرقه اعدایه دوکوندر بوکون
خون حسین آقدیغی کوندر بوکون
ایضا

سیل کبی چاغله ضیا ماتم ایت
سینه جکک داغله ضیا ماتم ایت
قاره لری باغله ضیا ماتم ایت
آغله ضیا آغله ضیا ماتم ایت

ماتم ایدر آل عبایی سون
سینه دوکر بونده خدایی سون

مرثیه

اغلسون اول شاه وفایی سون
ایکلسون اول مهر حیایی سون
ناره ینار نورصفایی سون
باصمز ایاق بونده ریایی سون

ماتم ایدر ال عبایی سون
سینه دوکر بونده خدایی سون

عشر محرمدر اولوب بی قرار
آغله لم ایکیه لم زار وزار
آغلمق ایله ایدرز افتخار
الده دکلدر بوزمان اختیار

ایضا

اهل غمک صاحب عرفانیوز
آل نبی چا کر احسانیوز
باب علی بنده فرمانیوز
شاه حسینک قولی قربانیوز

ایضا

فلکدر اول فلک بی امانکه چشمه سته
کلان عطاشی ایدر خون دل ابداروا *

فلک بر او یله فلکدر که جان آلور یینه
ایدرسه هر کیمه نانیاره حیات اعطا

بر آسیاب فلا کتدر آسیاب فلک
ایچنده کندم کردانیدر سماوسمک

بو عالم عجب افزا عجیب عالمدر
عقولک آنده بدیهیسی عین مههمدر

حیات عد ایدیلن همتر ایدر موتک
سرور و هم اولنان فکر اولنسه ماتمدر

نه رتبه مرتبه بولسه کشتی بو عالمده
ینه زبون اجل اولسی مصممددر

نیجه سکندر و جمشید لر نه دارالر
دیفین خاک مغاک اولدینی مسلمدر

یازق که طعمه موران لحد ذلت اوله
اوتن که پستر اعز ازده مکر مدر *

مرثیه رشید یاشا

فلکدر اول که بولنجه وجود هر اشیا *
وسائل عدم و محوینی ایدر پیدا

فلکدر اول که دخی کلدن بو اشباحه
ویرر مشیمه ده طفل جنینه خونی غذا

فلکدر اول که ایدر بر صبی معصومی
پلاسپوش محن کاهواره بند عنا

فلکدر اول که ایدر بهر تربیت طفلی
زبون سیلی استاد و پنجه لالا *

فلکدر اول که ایدر عقل حکمت اموزی
عقال بند خبایای فکر درد و بلا

فلکدر اول که هزار امتنانله قطره و یروب
آلور عصاره خون جگر ایله دریا

فلکدر اول که ویرر ددرسر زمانلرجه
ویررسه هر کیمه بر لحظه جرعه صهبا

دریغ کیم اوله بازیجه کلاب اخر
 اوسر که بالش زرکار اوزره مکر مدر
 نه نام و شانی اولان اهل اشتهار کچدی
 که نامی منسی ادراک نوع ادمدر
 شکوه و سطوت اجلالی محو ایدر فی الحال
 اجل اجل دنیلان بر بلای مبر مدر
 قنی اول اصف دوران رشید پاشا کیم
 فضائل سلفه فضل ذاتی اقدمدر

دریغ دیده دن اول نور دیده اولدی نهان
 سزا قیامته دک ماتم ایتسه خلق جهان

وجودی عالم احسانک افتابی ایدی
 فتادکان در لطفنده کامیابی ایدی

مهام کارده حلال مشکلات ام
 یارای صابجی یا حکم باصوابی ایدی
 او شهبسوار فیخامت که بنسه الایه
 جلال توسن اجلالنک رکابی ایدی
 نهال روضه عرفان ایدی النده قلم
 مدادی باغ کالاتک اب و تابی ایدی

بر اهل عجز سؤال ترحم ایتسه اکر
 قبول حاجت آنک اول جوابی ایدی

خواص شا کر ایدی حسن التفاتندن
 عوام بنده حلقه بکوش بابی ایدی

مدرس ضعفا دستگیر مظلومان
 او معدن کرمک لطف یحسابی ایدی

غریب و عاجز و دلریش و درد مند آنک
 ملاذی بار که عاطقه بابی ایدی

فقیر و پای و صغار و کبار الحاصل
 عموم مفتخر باب انتسابی ایدی

او شمع کندی هزاران چراغ سوندی دریغ
 نه خاندانلره یاس و کسل کورندی دریغ

سپهره یوف ایدوب اظهار وضع غداری
 نظردن ایتدی نهان اول ستوده کرداری

سپهره یوف او بلیغ المقالی قیلدی خوش
 ایدر ایکن فصیحایی خوش گفتاری

سپهره یوف که او مهر منور ایتدی افول
جهانه شامل ایکن التماع آثاری

سپهره یوف که اوبدر منیره ایردی خسوف
منور ایلر ایکن کاشانی انواری

سپهره یوف که مقام ایتدی پستر خاکی
اوذاته کیم اثر خیر ایدی بتون کاری

سپهره یوف فلک ظالمه هزاران یوف
که غائب ایتدی براویله کزیده اطواری

اول اصف حکم آموز و فضل پیرا کیم
قرین حکمت ایدی جمله طرز و مشواری

ادیب و کامل و خیرازما که شایاندر
اولورسه ذکری زباندرده حشره دک جاری

ستاره شرف افشانکه رأی و حکمتده
اوثابت و وکلا اولمش ایدی سیاری

خلاصه عقل ایله اولمشدی مستشار دول
مثالی عالمه کلز و کلدی اول

فنادن ایلوب اول اصف یکانه کندر
براقدی عالمه هجری ایله غموم و کدر

برابر آلدی کوتوردی علوم و عرفانی
انکله کیتدی فنون کمال و فضل وهنر

هنرورانی یتیم ایتدی اول سخن پیرا
سخنورانی غریب ایتدی اول هنر پرور

فقیره یاور و ناصر ذلیله یار و معین

غریبه مشفق و حامی ایدی یتیمه پدر

سخناده خاتم ایدی معدلنده نوشروان *
عطاده معن ایدی احسان و لطفده جعفر

نه حاجت ایلمک اوصاف خصلتن تعداد
کمال فضلی ایچون اشته بودلیل یتر

که جاه صدره کلوب آلتی دفعه ویردی شرف
ینه او مسند عالیده قیلدی عدنه سفر

خدا اوصدر فلکجهاهه دار عقباده

سریر صدر معلای عدنی ایده مقر

جدار تر بده بوجانگذار مرثیم *

تأسف اوزره او قونسون زمان حشره قدر

سزا و پرر ایسه تاریخی حزن بی غایه

جنانی حق قیله ملجاء رشید پاشایه

۱۲۷۴

فی ۱۵ ح ۷۴

قصیده لر

قصیده بی نقط

اودلکه اوله هوادار مدح اهل کرم -
اولور عرائس الهام کردکاره حرم

اگر اولورسه هوسکار وصل علم و کمال
اوله هاره علوم و مکارمه ملهم *

سکا اوله او که مداح لاحاله اولور
سراثر حکم دهره عالم و محرم

کرمده کرما مهر دل رشید پاشا
مدار دور عطا محکم اساس هم

رساله کرم و سرور گروه کرام
سرامد و کلا داور همه عالم

سوادراحتی عدلکنده هر کس آسوده
در کده حاصل اولور ما حاصل مرادائم

اودکلو طولنده عصرنده صرة آمال
معادل اوله ده دلدو و داد رمل و درم

ممالک عدمه را حل اوله عدلکنده
کوکلده گاه و که اولورسه ده هموم و الم

در کلامکه اهل کمال دلداده
روادرا کمل کمل سکا اولورسه علم *

مهام عالمه اس اساس در عدلک
مکار مکاره مرادائم اولور محکم *

حسدله در کهکه عالم ملالنده در
مجلدرا اولسه محسوس ساحه گاه ارم

او مرد که اوله دایم هر اسدار هموم
کلورسه سده در کاهکه اولوراسلم

دوا کلور علل عالمه دم کر مک
مکر که در دلدله در کهکنده در مرهم

روا اولورا کر اسمک اولورسه علامه
که سر دکل سکا اصلا سراثر عالم *

کمال علم و عطا و کرمده الحاصل
هماسک عالمه معدومدر هممالک هم

املده امرادر سؤال در کاهک
اولورسه در دله اوله کرد راهک ام

اولورسه ساهره الواح و دوجه لرا کا کلک
کر کسه اوله محرز هماره هرام

کال مدحک ادا اوله والله امر محال
مکر کله کا حکم کال اولسه ده کم

طولر و عاء دل ماد حکنده ماء سرور
اولور عدولره طاس هموم کاسه سم

کوکل معطر اولور ورد لوح مدحکله
اولورسه ورد عداد مکارمک هر دم

اولورسه صاعد اکر طارم مرامه کوکل
سطور لوحه مدحک اولور اکا سلم

عطا ومدحه روادر کلام مداحک
اکر که مهمل اولورسه کلام اساهم

طورسه سرده محلدرا کر حائل وار
هماره مدحکه دائر کلام اهل حکم

اکر دکسه ده موهوم کاملا مدحک
دلده وار امل اما که سد اولور آکا هم

ملاله هوس دل اولور همه معدوم
کلور کلال حواسه کلورسه مرده هر م

در کده سا که کوله اوله در ضیا اسا
عموماً اهل کاله مراد و امرا هم

ملک سباهه سمک صوده ادم عالمده
دوام عمر که هر کس دعاده در هر دم

محل صدرده اول کامکار همواره
عدو که هم اوله ارامکاه ملک عدم

جمادی الاولى ۱۳۶۲

حکما اوله ملول و کوله هر درده دوا
 همه معلول در کده اکر اولسه اطعام
 کلسه در کاهکه اکر اکر اکر کور زلر کر ما
 کر ما در کلهکه کلسه کور زلر اکر اکر
 کور اولور ما حصل اول کلسه کاوله سا که عدو
 کر هر اسکا ره روا کور مسه اعدا احلام
 مدحت اول طرح معلا که ا کا ساحه اولور
 حرم عالم از واحد اولسه او هام

داورا دادورا سرور والا کهر ا
 سکا محکوم مصالح سکا معلوم مهام

کلسه حال هر مده ده روا ا کا کلال
 حصر اولور مدحتکه محصول حواسم مادام
 در که حاسد اولور لرسه محلد هر کس
 کاوله ده ملهمه کو کله مدحت الهام *
 عالم سحر حلام که اولور عصر مده
 عالم سحر ده هر ساحره از ام حرام
 عسکر ملهمه کلد کده حر مکاه دله
 محرم اولور لر اولور لرسه ا کر در احرام

دیگر

کامل اولدر که اوله محرم اسرار کلام
 کله ارسال ملائکه ا کا هر الهام

اکمل اولدر که ا کا طار که کله سار کال
 ادهم کلک ودله هم اوره مدحتکه لکام *

اسمک اولور سه رشید الوکلا احر ادر
 کاوله ده امر که محکوم امور و احکام

علما علم و کمال کده اولور لر واله
 کر مک عامدر اولور سکا دل داده عوام

در کله کده اولور اولور سه حصول امال
 حارس سده ک اولور دهر ده محسود کرام

دل کا و سه کلور صدمه عدل که هر اس
 هم اولور عالم از واحد سر رسم سر سام

هممکه امله اوله ده هر کس واصل
 علم اولور سه محلد سکا کر اسم هم

مصر دلدۀ اولور اولدکلو مصارع محکم *
حاسد اولورسه محل طرح اساس اهرام

داور معرکه علم و کمال دهرم *
رح کلکلمه هماره اولور اعدام اعدام

حاکم محکمه اهل کلام دائم
رام اولور حکمه هر مسئله علم کلام

کمل عالم ارواح همه مداحم
وار محل اولسه لر الامه حساد لثام *

هر کلام صکت محکمه عالمدر *
مدعامه حکما اوله کواه واعلام

اه هر دمده اولور حصه دله هم والم
هر املداره عطا و کر مکدر اسهام

اولده کام دل عالم الکاه حاصل
طالع اولسه حصوله کلور امال و مرام

کاه اولدکلو کلور کولکه او هام ملال
طالعنده ارازم مرکه دائر احکام

مطلع اولسه اکر رحه کلور مأمولم
مطلعمله اوله احوالم او ماهه اعلام *

طره طره طورر اول کا کل طرار مدام
اولده صدده هر طره محل ارام

الم وار اوله تم وعد وصاله مسرور
طالع اولسه مساعد اولور اول مهرورام

اه سودا کر وصلکده اولوردم اما *
کولکه اولده در سلسله کا کل دام

وسمه دار اولسه اکر اول دو هلال دلدار
کوکلم اککر که دم الود طورر دو حسام

اوله مسرور وصالکله کوکل عالمده
سکا دلدادده در اواره ضیاده اله کام

داوراسا که دعادر امل هر دمده
دم معهوده دک اول صدر معلاده مدام

حل اوله هر کره کام دلک همواره
دل حساد که همدم اوله دائم الام

سر و لر افلا که سر چکمش مثال قدیار
یریر اچش لاله لر مانند داغ عاشقان

هر کل نورسته بر نازنده خلقت دلربا
هر نهال تازه بر آشفته مشرب نوجوان

صانکه بر کنجینه در بو حسن ایله روی زمین
اژدهای پاسباندر اکا قات قات آسمان

شمدی اولدمدر که همین باغده ارباب دل
ایلیوب ترتیب بزم عشرت اولسون شادمان

گاه ساغر باده ده که باده ساغر ده طوروب
کلده لاله لاله ده کل صورتی اولسون عیان

ساغر اما یادگار بزمکاه جم دکل
باده اما طو تماشدر تالک عنصر ده مکان

ساغر اما کنج خلوتخانه بزم ازل
باده اما قطره سی بحر حیات جاودان

ساغر اول ساغر که اندن کنج خاطر در مراد
باده یعنی انده فکر وصف مفتی زمان

اول هایون پایه کردون سایه کیم طو تمش ازل
سده دولتمابنده هالر اشیان

تصییر

ایردی ایام بهار اولدی جهان رشک جنان *
ایلدی ازهار ایله تزین هیئت کلستان

دوندی بر شوخ دل آشوبه طربگاه چمن
کیم رخی کل زلفی سنبل غازه سیدر ارغوان

هر فراز نخله کیدردی بر زرین کلاه *
صبحدم عرض شکوه ایدوب شه خاورستان

ابلدی عکس چمن رنگ سمایی سبز کون
یاسمندر یا که نسریندن دکلدر اختران

اشک شادی اقدیر کلزاره شکل ژالده
دیده بلبل اولوب کویا بلورین ناودان

بید مجنونه صفا سندن ینه گلش جنون
کیم کمش زنجیر لر طاقش اکا جوی روان *

راه کلکشت چمندر حوریان عدن ایچون
کیجه لر صامه فلکده کوریناندر کهکشان

جوهر عقلی مجرد فاضل رسطو خرد
 شیخ الاسلام مؤید خرده بین و کاردان
 واقف اسرار دولت عارف حکمت شناس
 حامی حرز شریعت مالک ملک بیان
 روزگار معدلتده اسمان نه رواق
 اسمان معرفتده افتاب زر نشان
 گلشن اندیشه سنده فیض اقدس سلسیل
 گلستان مشربنده روح قدسی باغبان
 خرقه بیضا وجود دولتیله کامین *
 مسند فتوی بقای رفعتیله کامران
 مجلس فضل و هنزده خواجه دانشقرین
 عرصه جود و سخاده رستم صاحبقران
 پایه اجلالنه وارمزدی عقل مستفاد *
 جنس عالی جواهردن یاپسه نردبان
 صانکه بر چاکقدم رقا ص شنک و شوخدر *
 نزم تمکین و وقارنده انک کوه کران
 حکمی نافذ اولقدر کیم جنبش ابروسنه
 منتظر اولمش طورر کردون دکلدر فرقدان

استمز تبدیل ماهیات یوخسه استسه
 بحر اولور بر بر اولور زر زر اولور کوهرفشان
 ایکی مفلس سائل جراره بکزر شهه سز
 دست کوهر یاشنه نسبت ایله دریا و کان
 بارگاه رفعت اجلالنه یتزینه
 پرده سبع شداد اولسه مسطح سایبان *
 یابی اول برج شرفدرکه دکل زر حلقه لر
 مهر دولت ماه اقبال انده ایتش اقتران
 اویله عالیدرکه نجم بختی کورمز جبرئیل
 اولسه کرسی رصده سقف بلند کر زمان *
 شهبسوار دشت معنی کیم سمند خامه یه
 رخصت جولان و یروب کر ایتسه ازخای عنان
 یاجهان نظمه صیغمز چاک ایدر هر گوشه سن
 یاشرار بسرعتندن محو اولور ملک بیان
 داوورادین پرورا تحریر عالی کوهرا
 ای امام اهل سنت مقتدای انس و جان
 سنسین اول صاحب کجالات فنون جزء و کل
 کیم اولور هر بر کلامک ایلدن ایله ارمغان *

سنده در قفل طلسمات کنوز معرفت

سنده در یرلیغ فرمانرانی اقلیم شان

دست اقبالکده در شمدی زمام روز کار

سن جهانسالار همتسک زمینکدر زمان

آستین رفعتکده عز و دولت جایگیر

آستان همتکده فیض و رفعت پاسبان

اول سلیمان معدلتسنکیم اکرا مر ایلسک

رام اولور مور ضعيفك حکمنه شیر زبان

ملجاء بیچارگانسک دستگیر اهل غم

خاکبای دولتکدر عالمه کهف الامان

نعمت محض خداسین کائناتبه عدل ایچون

شکرین ایفا ایده مر بونعمتک کون و مکان

رتبه اجلالکی وارسون قیاس ایتسون فلک

کیم قولکدر بن کبی برشاعر آتشر زبان

شاعرم اما که ایتم بیهده لاف و کذاف

اهل طبع و دانشه ماهیم کوندن عیان

باشلم تحریره اوصافک صریر خامه دن

نظمی تعظیم ایله دکر صنوف عرشیان *

رتبه اعجازی کچدی سوزلرم تحقیقده

نوله خلاق معانی با که اولسه نام و شان

فخر ایدلن قوت طبع بلندمله زمین

لوحه بویله نقش ایدر وصفم دیراسمان

حکمت آموز معالی فیلسوف روز کار

آشنای رمز معنی مرد افلاطون نشان

خواجه بندر که عرفان خدیو ملک نظم *

شاعر عالی طبیعت ساحر کو هر فشان

عرفی روم کلام کل چشم انوری

نوله ناقص فالسه یا نمده کمال اصفهان

خسر و ملک بیانم نیچه اندیشه مه

مصرف یکر وزه در محصول کنج شایکان

طبع زور ازورمک تعریف اولمز قدرتی

همزبان همت اولسه نکته سنجان جهان

داد حقدر حق بوکیم طبعمده بو حسن ادا

یوخسه تحصیل ایله اولمز بویله نظم دلستان

نیلیم اما که کلد کده ینه اوصافکه

ایلرم بواققدار طبع ایله عجزم بیان

قنده بن قنده ادای حق وصفك اولسه ده
کنج حکمتخانه فکرمدہ بیک واسع لسان

باری بووادیده بررنکین غزل طرح ایلم
کیم اوله هریت پاکی حسبحال عاشقان

خنجر غمزه ک دل سنکینکی ایتش فسان *
الامان ای چشم جلاد الغیث ای خصم جان
عقل و ناموسی و یروب آلم بلای درد عشق
عاشق یحاصلم فرق ایلم سود و زیان *

کلشن سینه مده قتمر کلر آجدی فرقتک
کیم ییغلدی قالدی هر یاننده قطره قطره قان

خرمن افلا که آتشلر دوشریریرا کر
اولسه بوسوزشله دهره صرصر آهم وزان

نوله وصف کلشن حسنکله طولسه کائنات
طبع یا کدر اوکلشنده هزار داستان

ای ضیا شمدنکرو باشله دعایه کیم اوله
واصل قرب اجابتکاه رب مستعان

تا که هر ییل باغ دهره فر و یروب فصل بهار
ایله بلبل نهال کلدہ فریاد و فغان

کلشن اقبالی اولسون دمبدم شادا بتر *
نوبهار عمری یارب کورمسون روی خزان

جاه والای مشیخت بوله ذاتیله شرف
جلوه کاهی حشره دک اوله مقام عز و شان

اولور امدشد نظاره به بللوردن یوللر *
 طوکوب مدنکاه عاشقان روی بتان اوزره
 نزول ایلر ایکن یخپاره لر ابر اوزره قالمشدر
 درانجیم دکلدن سلک نظم کهکشانش اوزره
 دماغنده طوکر شکلیله هر برحرفی سرمادن
 حرارت لفظن آلق استسه مالک زبان اوزره
 دوز هر برشر بر اختر افسرده اندامه
 وزان اولدجه صرصر کوره اتش فشان اوزره *
 اثر ایتزینه افسرده کی بال وپردن *
 اکر صد مهره طوب اتسه لر بر ماکیان اوزره
 زمین بللوردن آیزه لرله قیلدی شهراین
 دکل بوزلر درودیوار هر بیت ودکان اوزره
 تصورخانه فکرتده کسب انجماد ایلر *
 هیولای معانی بولمدهن صورت بیان اوزره
 اولوب افسرده خاطر کیمسه اکمز دوزخی دوشسه
 بوسرمادن اکر محشرده نبذه عصیان اوزره *
 دکل برج اسد سکان علوی تلج ابیضدن
 غضنفر شکلی تصویر ایشدر اسمان اوزره

تفسیره

زمستان کلدی حکم زمهریر ایردی جهان اوزره
 فلک اوقامه لر کسیدی سواد بوستان اوزره
 سانور برک سمندن جامه کیمش لاله خد بر شوخ
 کورن برف سفیدی شاخ نخل ارغوان اوزره
 کشدن سرولر پیدا اولور تاب شعاعندن
 کنش آوردجه نخل ساده پوش گلستان اوزره *
 دوزر کلغنچه نسرینه کویا شاخ کلشنده *
 اولوب افسرده کاهی شعله فرق شمعدان اوزره
 دکل سطح سما وانجم رخشنده سرمادن
 فلک بر پرینان نقش ایتدی افسرده دخان اوزره
 هوالرده برودت ایردی برپایانه کیم چیقمز
 کنش زیر لحاف خاورندن اسمان اوزره
 دوشن صانمه زمینه برپاره فرط سردیدن
 دوکر بال وپرین صنف ملائک خاکدان اوزره

دوشرسه ناکهان برقطره برفی بوسرمانک
کراتشخانه صدساله کبر و مغان اوزره

ویرر اول رتبه طبع آتسه حکم برودت کیم
سمندر پاره لر پرواز ایدر بادوزان اوزره

دکل یچاره کردون وارینی تعظیم ایچون کویا
دو کر راه جناب مفتی دور زمان اوزره

نه مفتی مفتی مشکشای مشرق و مغرب
نه مفتی حکمی غالب حکمت اشراقیان اوزره

یکانه شیخ الاسلام ملک خصلت که اوصافی
اولور زینت زبان افتخار انس و جان اوزره

کر مکار و کرمور یعنی عارف بک افندی کیم
در و کوهر صاچار دست عطاسی بحر و کان اوزره

شه ملک فضائل اقتاب عالم حکمت
جهان معدلتکیم عدلی شاملدر جهان اوزره

جهاندار و مکارم پیشه کیم آثار لطفندن
زماننده زمین و آسمان امن و امان اوزره

نهرای ایلر سه حکمی محض توفیق و اصابتدر
نه فرمان ایلسه وفق رضای مستعان اوزره

بلاغتده مسلم شیمه سی سحبان وائلدن
عدالتده مقدم مشربی نوشیروان اوزره

اولور هر موجی برکنجینه کوهر فشان دهره
وزان اولسه نسیم لطفی بحر بیکران اوزره

زهی علامه معجز بیان کیم میل نظم ایتسه
البوب کلک کهر افشانی نوک بنان اوزره

ایدر عرض محاسن ایلکده بر برین سبقت
چیقوب ابکار معنی صفحه یه شکل عیان اوزره

قلم دستنده بر استادارژنک معانیدر
ایدر طرح کلستان نقطه نون خزان اوزره

اولرر فرماننه دل بسته حکم روزکار البت
اگر ملاح نامن یازسه لوح بادبان اوزره

در دولتمآبی خرمن قسمت ایکن خلقه
یچون بیلمم ها ایلر تنزل استخوان اوزره

کهرسنجان فضلک پیش چشم اعتبارنده
مرجحدر غبار یایی کلک اصفهان اوزره

قدر کارا کرامت اقتدارا مهر انا را
ایذاتی اولان افاقه ارایش عیان اوزره

سن اول قدر تو ای عاجز انسین کیم اکر سایه ک
تصادف ایتسه بر مور ضعیف و ناتوان اوزره
مهابت کسب ایدر اول رتبه کیم سنک مذاب ایلر
اگر ظل افکن قهر اولسه بر کوه کران اوزره
سعادت و یردک او یله دهره کیم ممکن دکل و یرمک
اگر اجرام علوی طور سه بیک ییل اقتران اوزره
دگر هر وقتی بیک عمر استانکده کچن عمرک
سکا قوللق مقدمدر حیات جاودان اوزره
قول اولدم در کهکده چوقیدر شیمدنکرو اولسم
ادای طالع ناسازه رغم و امتنان اوزره
اولورسه عفوک اما چرخ دون سفله پروردن
یراز بحث ایلیم دأب قدیم شاعران اوزره
فلک بر قطره زهری چوق کورر ارباب عرفانه
چکر نادانلر رطل کران رطل کران اوزره
اولور بالا نشین شاخ رفعت کل کبی نادان
بنم عمرم کچر مانندی بلبل فنان اوزره .
ایدر بر خر نژادی شهسوار عالم اقبال
بیقر کورسه بنی بر اسب بکسسته عنان اوزره

دلم بندر که اقطار محنت ایلمش کویا
چکر اقلیم غمدن کار بانلر کاربان اوزره
خران یأس ایله اولدی پریشان غنجه امید
یا تور پثر مرده خاک شوره ذل و هووان اوزره
ندر بووضی بللم چرخک ارباب دل و طبعه
خصوصا بن کبی بر شاعر اتشربان اوزره
بنم اول صفدر معنی که برق تیغ نظممدن
سحاب طبع اتش یاغدی رر خصم جبان اوزره
گه ایلر عالم قدسیده گه لاهوته پرواز
همای طبع ارام ایلمز بر اشیان اوزره
جهان فیض بر کنج نهاندر گوشه دلده
مطلسم پاسباندر خامه اول کنج نهان اوزره
دخی طبع کبی بر شهسوار عالم معنی
فرسیران اولما مشدر ساحه کون و مکان اوزره
ایدر اندیشه سن ارواح معنی قبله تعظیم
بولنسه نسخه نظمم اکر بر نکته دان اوزره
دلم می کنج عرفان کنج عرفان دلده می بلسم
هله بو بحثی بن تحقیقه قالدیم کان اوزره
اله الدججه بن لوح و قلم اندیشه ظن ایلر
که طوبی سایه بخش لطف اولور سخن جنان اوزره

نه کوردی نه کورر طبع کبی بر مرشد تحقیق
مرید معرفت سجاده نظم و بیان اوزره

دل بیت معانیدر مدام خامه ده گویا
زالال فیض بازیدر اقر زرناودان اوزره

اگر کورسه رواج کاله نظم حجابندن
ویرر سرمایه اثارینی نفعی زیان اوزره

نشاطندن چقارلر روی دنیا به کفن بردوش
او قسه بو قصیده مرغزار مردکان اوزره

ضیا شمدنکرو قوی لاف و دعوائی ادا ایله
دعای دولت و اقبالنی صدق جان اوزره

چیقوب رایات زرمنجوق ایله هر صبح او توردجه
شه خاورستان تحت مرصع سایبان اوزره

زمان حکم عالم اوله دست اختیارنده

الهی پیر اوله تا حشره دک بخت جوان اوزره

جهان طور دجه طور سون جاه والای مشیخته
اوله پیرایه خصمی شفره تیغ و سنان اوزره *

۱۲۶۸

تفسیره جلوبه

کیردی بر حال نظامه هیئت روی زمین

اولدی شامل عالم الطاف رب العالمین

ایلدی کسب حیات تازه خلق کائنات

طولدی انوار مسرتله قلوب مؤمنین

بولدی احوال و امور مملکت فیض جدید

کلدی ارباب فتور و یاسه هب شوق نوین

قابلدی دریای شوق و شادمانی عالمی

زائل اولدی بر یوزندن ناله اه و انین

طوتدی دنیایی فرح بورتبه کیم ممکن دکل

روی ارض اوزره بولتمق بردل زار و حزین

بر سعادت بر شرف کسب ایتدیکم پهنای ارض

دیده حسرتله بالادن باقر چرخ برین

هر کسک و جهنده بر رنک بشاشت منجلی

قالدی اهل ملال و حزنده چین چین

اولدی شادان دوستان ملک و ملت و قتیدر

غرقه آلام و اکدار اولسون اعدای مهین

مژده لر کیم کلدی هنکام سعادت کتندی غم

ظاهر اولسونلر بتون غیرتکشان ملک و دین

یعنی خان عبدالعزیز اقبال ایله قیلدی جلوس
ویردی تخت شوکته بر شوکت بالاترین

اول شهنشاه فلک رتبت که بویله وصف ایدر
نام پاکن یاد ایدن هر نکته دان و نکته بین
شهریار نامور سلطان اسکندر سیر

پادشاه بحر و بر داد اور دانش قرین
داور صاحب عدالت شاه فاروقی صفت
ماحی ظلم و ضلالت حامی شرع مبین

سایه یزدان خدیو کامران شاه جهان
خسر و صاحبقران دانشور صاحب یقین
سلطنت دولت وجود شوکتیله کامران
معرفت حکمت کمال رغبتیله کامبین

عز و رفعت شوکت شاهانه سندن مستفیض
فوز و نصرت همت پاکیزه سندن مستعین

قبه دوران در اقباله بر استان
اطلس کردون قداجلاله بر آستین

قنده عزم ایله نصر و سعادت همرباب
قنده آرام ایله عز و جلالت همنشین

برمساعده ملکه صاحبدر که سهواً خاکنه
هر کیم اولسه دانه ریز اولور صوکنده نقره چین

بردلاور عسکره مالک که هتکام وغا
هر بریمی کورینور اعدایه بر شیر غرین *
اول شه ذیشانکه تیغ سطوقی لرزان قیلر
گرچه خورشیدک ملاذیدر سپهر چارمین
برسلیماندر که فکر صائیله دوندیرر
برمغنده چنبر کردونی مانند نکین

صفدر حیدر شیم کیم بر نظرده محو ایدر
صف دشمن فی المثل اولسه جبال آهنین
شہسوار شیر دل کیم قهر مانه اسبنه *

رخصت جولان و یروب کر ایلسه تحریک زین
شرق و غربی طی ایدوب اول قدمده ایر کیلوز
عرصه طول امل اولسه اکر سطح زمین
دور امدن بری کورمشمی چشم روزکار

بویله شاه اهلپرور بویله خاقان رزین
طینت پاک کی طینت برادلمش دکل
دست قدرت اوله لی ترکیب بند ماء وطن

داورا داداورا شاه معارف پرورا
ای خدیو قدردان ای پادشاه نکته بین

سنسین اول خاقان اعظم کیم ایدر تعظیم ایله
استانکده خواقین جهان وضع جبین

بر شرافت کلدی فوق الغاده تخت دولته
 اول مکنده اوله لی ذات هایونک مکین
 کلدی ذاتک کبی بر شاه کامل عالمه
 کر چه کلدی عالمه پک چوق ملوک کامبین *
 پادشاهم سنسین اول صاحب ظهور منتظر
 کیم یدلطفک ایدر احیای امر ملک و دین
 معرفت سنده کرم سنده عدالت سنده در
 حاصلی هپ سنده در مجموع اخلاق کزین
 چونکه وارد سنده بو غیرت بو همت شبهه سز
 هر ایشکده مظهر توفیق ایدر رب معین
 ایلدک ارباب استحقاقه تفویض امور
 مطلبک اوزره اولور جاری مصالح بعد ازین
 حق سبب خلق ایلدی ذاتک نظام عالمه
 سنده در خلقک امیددی ای امام المسلمین
 مرحمت قیلدی جناب حق بوملک و ملتہ
 سن مؤیدسین خدادن اکلادم حق الیقین
 شترق و غربہ وار یوری اقبال ایله شمدنکرو
 فتح و نصرت پیشکاهکنده مهیادر همین

بندۀ خاصک ضیا اسبا ایدر بویله دعا
 سجده یه وارد قجه سکان سواوات وزمین

ای خدا وندازل ای خالق کون و مکان
 یا اله العالمین ویا مجیب السائلین
 مهر و ماه ایتدکجه دوران عرصه افلا کده
 ایلدکجه بر برین تعقیب ایام و سنین
 اول شه عالم پناهی نائل مقصود ایدوب
 ایله تخت شو کتنده عز و رفعتله مکین
 ذاتی ایله سریر سلطنتده بردوام
 قیل وجود پا کنی جمله خطا لردن امین
 اوستمزدن اکسک ایتمه سایه شاهانه سین
 ذاتنه هر حالده هر کارده سن اول معین

ایر مشدی باغ سلطنته موسم خزان
 کتمشدی اسکی رونق ورنک و طراوتی
 اول شوره زاری ایلدی احیا مثال ابر
 یارای چیره دستی اقدام و همتی
 قیلدی حضور و راحتتی خلقک التزام
 ایتدی حرام کندیسنه خواب و راحت
 انجق انک مساعی مخصوصه سیله در
 بودولتک ترقی اسباب قوتی
 ایتدی مهام دولتی تفویض اهلنه
 توفیق حقلک ایشته بودر بر علامتی
 بالذات تربیته یتشدردی بندکان
 مطلوبی اوزره ایلدی تشکیل هیئت
 کهنه لباس اولور ایسه پیران ایچون نه باس
 بر تازهنک جدید کرک ثوب و کسوتی
 برذاته و یردی مهری که روشن کونش کبی
 اهلیتی فضیلتی صدق و حقیقی
 اول شاه جم حشم که وجود شریفیدر
 ملکک نظامی سلطنتک شان و شوکتی
 داد اورا شهنشه الطاف پرورا
 ای فیض ذاتی ایلین احیا بودولتی

تفسیره

برملتک اولنجه مقدر سعادت
 برعاده مفوض ایدر حق حکومتی
 وابسته بصارتیدر شاه عادلک
 ملکک عمارتی فقرانک سلامتی
 اول کرک بصیرت سلطان ایکنجیدر
 تدبیر ملکده وکلانک درایتی
 یکدیگریته لازم و ملزومدر مدام
 خلقک رفاهی سلطنتک فروشوکتی
 سلطان کرکدر او یله که ملکده حکم ایدر
 جاری اوله جمیع اموره حکومتی
 هر کیم دیلرسه کورمکی براویله پادشاه
 کورسون اوشاه عادل صاحب فضیلتی
 عبدالعزیز خان که تدابیر عقل ایله
 ایتدی خلاص تهلکه دن ملک و ملت
 وقتا که تحت سلطنته ایلدی جلوس
 بولدی خراب ساحه کلزار دولتی

و صف کده بن نه سويلسم اولمز مبالغه
 شاعر لرك مبالغه در کر چه عادتى
 اما که استناد ايله عفو چيلکه
 بسط ايليم بر ازده فلکدن شکايتى
 بر خصم ميروته دوش ايتدى کيم بنى *
 قلب خشينى ييلمز ايدى رحم و شفقتى
 اطفایه بذل همت ايدردى حسد ايله
 هر کيمده کورسه ذره فروغ لياقتى
 انظار لطفک ايتمش ايدم جلب اقدمک
 عبد کينه نك بو ايدى هب قباحتى
 يالواردم اعتذار و تضرع لر ايلدم
 اصلا تغير ايتدى کين و خصومتى *
 انجامکار قبریسه نفي ايتمک ايسته دى
 کورد مکه جانه قصد ايدى معناده نيتى
 بر بشقه چاره قالمدى تخلص جان ايجون
 ترک دياره ايلدم اخر عزيزيتى
 باعث بو اولدى ترکمه منتدى جانمه
 يوقسه ولى نعمتمک امر و خدمتى
 بش ييل تحمل ايلدم الام غربته
 قويم حسابه کورد بکم انواع سختى
 پير ايتدى تازه لکده بنى بخت و اثر کون
 عالمده بتدى نجه حياتک حلاوتى

بالله چوقدن ايلر ايدم نفسى تلف
 منع ايتمىدى طلعتک شوق رؤيتى
 حقه هزار شکر که اول شر محضدن
 ايتدى خلاص هم بنى هم ملک و ملتى
 باشه ضيا دعايه که اول شاه اکرمک
 موج اوردى کوز ياشک ايله دريای رافى
 تا کيم تعاقب ايله لر ليل ايله نهار
 تا کيم جهان مشاهد اوله نور و ظلمتى
 اول پادشاهى مظهر توفيق ايدد خدا
 انوار بخش عالم اوله ظل رافى
 مقهور اوله عدولرى عالمده اوليه
 ايام عمر وشو کتنک حد و غايتى

فى ۷ رجب ۱۲۸۸
 پارس

فصول اربعه ارضنده ترتیب اوزره جاریدر
خصوصیله بهاری مطلع مخصوصه شایاندر

بهار ایرد کده عالم بشقه صورتده نمایاندر
یشلنمش چمن کلر اچلمش غنچه خنداندر

وزان اولدقجه جانلر بخش ایدر جانه نسیم صبح
اگرچه سنبلک بوندن براز حالی پریشاندر
چکر لر کیزلی کیزلی اهلر عشاق آواره
کز لر دل بال بال اله براوز که سیراندر
نوله بیلمز سه صوفی دور صهباده نه عالم وار
بو عالم بشقه عالمدر بودوران بشقه دوراندر
عجب هر نغمه سنده دم چکر بونده صفاسندن
اگرچه بلبک معتادی سائر یرده افغاندر
ایکی جاننده رنگین کاختر کاشانه لر یریر
ایکی ساحل سراپا باغ و بیستان و گلستاندر *
هله شو کتسرای دلکش و قصر هایونلر
که اندن هر بری رشک قصور باغ رضواندر
خصوصیله اونودولتسرای پادشاهی کیم
بشکطاش ساحلندن برق اورراسمی چراغاندر
دروننده سعادت مکرمت اجلال خدمتکار
قاپوسنده فتوح نصرت و اقبال درباندر

میراغانه سامسرای همایونه قصیده

ستانبول شهری رشک انداز هفت اقلیم دوراندر
ایکی بحره ایکی اقلیمه زیر ابر تو افشاندر *
تمام اصفهان اولمز ستانبول شهرینک نصفی
اگرچه جمله نصف جهان وصف صفاهاندر *
نه شکل دلکشایم شکلی تصویر ایدن خاطر
نه رتبه مبتلای حزن و اندوه اولسه شاداندر
یا بر شوخ دلارادر که هر لحظه تماشایی
حیات افزای جان عاشق شوریده ساماندر
دکدر جدول دریا اولان جاری بوغازلردن
اوشوخی کورمکه کویا که دریالر شتاباندر
دکل جدول یا بر طوق زمرد فام دلجودر
که اول شوخ جهانک کردنده موجه ریزاندر
دکل جدول یا بر مرآت سیاه مطلسمدر
صفاسندن اکا هر کیم نظر ایلر سه حیراندر
نه جدولدر نه مرآت مطلسمدر حقیقته
بو خاصیت بو جای دلنشینه لطف یزداندر
هوایی روح بخشا خاکی رشک روضه رضوان
شرابی آب حیوان دلبری غایتله فتاندر

قلمکار خیال ادراک رسمنده سراسیمه
 سمنار خرد طرح دلاراسنده خیراندر *
 روا اولزا کر تشبیه ایدلسه بیت معموره
 بونک حسنی عیان زیرا انک اناری پنهاندر
 عجب بر طلسم شوق وفر حدر رسم زیباسی
 جوارندن هوای غمّصه بیک فرسخ کریاندر
 بورسمی طرح ایدن معمار طبع پادشاهیدر
 بومعناجه اکا صنع بشر در دینسه بهتاندر *
 شهنشاه جهان عبدالعزیز معدلت فرما
 که عصری غبطه بخش عهد فاروق وسلیماندر *
 سلیماندر که زیرا هیبتندن دور عدلنده
 عفاریت فساد وقتنه هپ محکوم فرماندر
 مطیع قبضه فرمانی اولدی نجدایله صنعاً
 دل اعدا جلال تیغ قهرندن هر اساندر
 دل اعدا نیجه اولمازهر اسان کیم بهر عسکر *
 مهتابنده غضنفر در شجاعتمده نریماندر
 یاپلادی همتیله حرب ایچون چوق اهنین کشتی
 که هر برقلعه سی برقلعه پولاد بنیاندر
 صانور کوش ایلیان اوازه طوب دو نمانس *
 زمین واسمان هنگامه رعد ایله لرزاندر
 اموری اهل استحقاقه تفویض ایتدیکندندر
 که هر برایشده دائم مظهر توفیق سبحاندر

عنایاتیه مرده عالمه بخشش حیات ایدر
 یا عیسادر کف پر جودی یا خود ابر نیساندر
 وجودی مشربی معتادی خلقی امر و فرمانی
 عنایتدر کرمدر مرحمتدر لطف واحساندر
 وجود دولتی بر کنز لایفناهی حکمتدر
 اوکنز حکمت اوزره حفظ ربانی نکهباندر
 نه تأیید الهیدر که هر بر میحث دشوار
 نه دکلو اولسه دشوار اولقدر ذاتجه اساندر
 کوروب ایامی آلام آلام اولدن مخزون *
 زمان دولتنده غم غم اولمقدن پشیماندر
 کل و بلبلدن اوز که کیمسه ده یوقدر زماننده
 کرک فریاد وافغاندر کرک چاک کریباندر
 شهنشاهها عنایت ایله عفوایت عجز و نقصانم
 سنک اوصاف پاکک حدی یوق بر بحر عماندر
 بوملک ودولتی سن همتکله ایلدک احیا
 بوقولک صدقنه میدانده کی آثار برهاندر
 فرشته شیمه سن ظل خدا سن روح عالمسن *
 سکا قوللق ایله فخر ایتمین وار ایسه شیطاندر
 دعای دولتک بووجهله تکرار ایدر هر بار
 قولک کمتر ضیا کیم غرقه الطاف واحساندر *
 مباحات ایلسون ذات هایونک ایله دولت
 دینلسون حشره دک شاه جهان عبدالعزیز خاندر

بوجای دانشینه نقلکی مسعود ایدہ اللہ
جهان طور دقجه شاد اول کیم جهان سایه کده شاد اندر

رجب ۱۴۸۱

جلوسه

بو کون سرتابیا خلق جهان مسرور وشاد اندر
زمین واسماندن نور شادی پرتو افشاندر
فروغ شوقی ارضک انجم افلا که خنداندر
جهانی قاپلامش انوار بهجت اوز که سیراندر
فلک شاد و ملک شاد جهان مسرور وشاد اندر
بو کون عید جلوس حضرت عبدالعزیز خاندر

فلک طاق بلند اسمانی ایلش ترین
منور ایلش عالم علوی بی کر و بین
زمینی خلق عالم ایلش رشک علیین
زمین واسمان کورمش دکدر بویله شهر آیین

ایضا

بو کوندر مبدأ تاریخ سعد طالع عالم
بو کوندر که اولدی دولتک بنیانی مستحکم

بو کون غیر تکشانی دولت و دینک اولور خرم
 بو کون زیر ا جلوس ایتشدی اول شاهنشہ اعظم
 ایضا

بیجہ شاد اولسون عالم کہ اول شاه جهان ارا
 قوای دولته لطفیلہ تازہ جان ایدر اعطا
 جلوسندن برو کهنہ جهانی ایلدی احیا
 عجمی عید اکبر ایلسہ بو کون بتون دنیا *
 ایضا

انک عدلیہ جاریدر مصالح ہب دواژدہ
 ہلہ بالخاصہ اقدامی ظاہر در عسا کردہ
 نمایاندر خلاصہ ہمتی باطندہ ظاہر دہ
 عمومیدر انکچون شوق اکا بردہ اصغر دہ
 ایضا

ایدر لر سور شادی خلق عالم سر تسر شمدی
 نولہ فرط فرحدن اولسہ لر شوریدہ سر شمدی
 غم و اندوہ ایتمز خاطر زارہ اثر شمدی
 بتون انس و ملک یکدیگرین تبریک ایدر شمدی
 ایضا

بو کون نوروز عید شادمانیدر جهان خندان
 خراب اباد اولان دللر بو کونندہ اولدی ابادان
 جهانندہ قالمدی شاد اولدق بر خاطر ویران
 قولی کمتر ضیا ممکنمی در کہ اولیہ شادان
 ایضا

او سلطان جهانک یوری رب الانام اولسون
 فلک طور دقچہ تخت شو کتندہ بردوام اولسون
 کیم اولمازسہ اکا قول ییدیکی اکمک حرام اولسون *
 جهانی شاد کام ایتدی الہی شاد کام اولسون

فلک شاد و ملک شاد و جهان مسرور شاداندر
 بو کون عید جلوس حضرت عبدالعزیز خاندر
 ۱۳ حزیران ۱۲۸۹

عاقل ودانا خداوند زمین
 کامل و یکتا هنرمند فطین
 مبتدای خطبه فضل و رشاد
 منتهای رتبه عقل و سداد
 دستگیر عاجزان روزگار
 مست شیر قهرمان کارزار
 لطف و مهری مشعر دار نعیم
 عنف و قهری مخبر نار ججیم
 شربت انعامیدر ماء الحیات
 ضربت صمصامیدر داء الممات
 طرف دامانی ملاذ مستمند
 حرف احسانی معاذ دردمند
 شهید حکمتدر لسان صحبتي
 عهد نعمتدر زمان دولتی
 بار کاهندن فلکدر پایه بند
 خا کراهندن ملکدر وایه مند
 آشیانی فرق عرش آسمان
 آستانی فوق فرش لامکان
 تختی بالا سلم ادرا کدن
 بختی اعلا عالم افلا کدن
 کوکب مسعودینه منزل شرف
 مشرب پر جودینه محمل صدف

مرصع

شاه دوران حضرت عبدالعزیز
 ماه رخشان حضرت عبدالعزیز
 شهر یار شهر یاران جهان
 تاجدار تاجداران زمان
 نامدار نامداران عظام
 کامکار کامکاران فیخام
 ملکداران عظامک اعظمی
 لطفکاران کرامک اکرمی
 منبع انهار آب مکرمت
 مطلع انوار تاب مرحت
 پرده انداز خفایای بطون
 روشناساز خبایای فنون
 عارف علامه قدرت نصاب
 واقف فهامه حکمت ماب

۱ مایه فرسخادر مایه سی *
 سایه فرهادر سایه سی
 علم و فضلندن افضل مقتبس
 حلم و عقلمندن فضائل ملتمس
 بارکاهی ملتجای آسمان
 کرد راهی بوسه جای انس و جان
 ملك معمورنده آرام درون
 كلك پر نورنده احکام شئون
 صاحبینی انوار اعلام ظفر
 آچدینی اسرار احکام قدر
 رزنده شمشیری بهرام مصاف
 بزنده تدبیری صمصام خلاف
 ذکر و فکری شد و تنظیم جنود
 فکر و ذکری سد و تحکیم حدود
 فوج فوج عسکری دشمن فکن
 موج موج لشکری جوشن شکن
 تیغ برای سفر خیزوغا
 میغ احسانی کهر ریز عطا
 حربده عسکر لری بیرو پلنک
 ضربده چا کر لری نمر و نهنک
 خصمنه رهبر بلای ناکهان
 عزمنه یاور خدای مستعان

نیقی آسایش حال بلاد
 فکرتی افزایش مال عباد
 معدتده بی عدیل و بی هال
 منزلتده بی مثیل و بی مثال
 نردبان ایتسه سحابی آسمان
 ریسمان ایتسه شهبانی کهکشان
 مصعد افضالنه اولمز قرین
 مسند اجلالنه بولمز یقین
 صون قدر تدر معین و همدمی
 عون حضر تدر قرین و محر می
 بولدی عالم همت و عدلیله داد
 اولدی ادم نعمت و فضلیله شاد
 دولتی معمور و آباد ایلدی
 ملکتی مسرور و دلشاد ایلدی
 ویردی ملك بردوامه انتظام
 کیردی سلك انتظامه هر مهام *
 ایتدی انشای سفاین آهنین
 ایتدی احیای مداین دلنشین
 عرضه حالم بر غزل طرح ایلیم
 عرضحالم بر کوزل شرح ایلیم

فرقیله ای تی زار ایلین
 حسرتیله ای بی خوار ایلین
 آفتابک ماهتاب انوری
 ماهتابک افتاب خاوری
 خارخار خار هجرانم یتر
 زارزار نار سوزانم یتر
 اشتیاقک درد ناک ایتدی بی
 افتراقک کل هلاک ایتدی
 شهلوندم دلپسندمسین افندم *
 دلپسندمسین افندمسین بنم
 موبمو جانده خیالی کا کلک
 سوبسوانده مثالی سنبلک

ای شه دوران جمشید اقتدار
 وی مه تابان خورشید اشهار

بومر صع شعری یازدم بریره
 شوم صنع سحری قازدم مرمره
 فیض ذاتکدر بی کویا ایدن
 التفاتکدر بی احیا ایدن
 جمله اشعارم تنای شوکتک
 جمله کفتارم دعای دولتک

منحصر در سوزلرم اوصافکه
 منتظر در کوزلرم الطافکه

افتخار ایلر وجودکله سما
 اقتصار ایلر درودکله ضیا

تابوله آثار کردون انهدام
 تااوله اشعار موزون بردوام
 یولسون بنیان اقبالک ختام
 اولسون دیوان اجلالک تمام
 بی خزان قالسون بهار کلشنک
 مستعان آلسون قرار دشمنک